

דברים המאוסים שנפלו לתערוכת - סיכום

תשובת הרא"ש בעכבר

1. שו"ת הרא"ש כלל כ סימן א

ששאלת על העכבר הנמצא בשומן אווזים ולא אימרטט אך שערותיה נפלו ממנה.

אם שפכו מידי יום יום שומן בקדירה כשטגנו עוד האווזות אם יש להסתפק שהיה העכבר בתוכו ושפכו עליו שומן רותח אז **הכל אסור** כי השומן שנאסר אז נתבלבל בכל הקדירה.

ואם ידוע שלא שפכו עליו שומן רותח:

אם השומן הוא רך שהעכבר מתנענע בקדירה ממקום למקום אז הכל אסור אף על גב דהוא צונן, כיון דשהא בתוכו זמן ארוך קיי"ל כבוש הרי הוא כמבושל ואסור כל סביבותיו.

ואם הוא קשה אז יטלו סביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר אם יש בשומן ס' =ששים= לבטל העכבר, וכדי נטילה הוא שיעור אצבע. ושולם אשר בה"ר יחיאל ז"ל.

2. תורת החטאת כלל כב דין ט

ט. בהג"ה שערי דורא [סי' כב אות ב] מעשה ונמצא עכבר בתוך שומן אווז מהותך והורה הרא"ש [מטולטילא] אם שפכו מדי יום יום שומן רותח באותו כלי שהעכבר בתוכו ויש להסתפק שמה העכבר היה שם כשעירו עליו הכל אסור דעירוי ככלי ראשון

ועוד שנתבלבל בכל השומן והכל אסור

ואם ידוע שלא שפכו שומן רותח אז אם השומן הוא רך ומנענע ממקום למקום הכל אסור אף על גב דהוא צונן דקיימא לן כבוש כמבושל

ואם הוא קשה אז יטלו סביב העכבר כדי נטילה והשאר הוא מותר וכדי נטילה הוא עובי אצבע עכ"ל

והכי נהוג וכן הוא נוסחא האמיתית וכן הוא בהגהות מרדכי דף תשמ"ב ע"ג ובהג"ה מיימון פרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות [אות לא] דלא כמו שכתוב מעשה זו בתשובות הרא"ש כלל כ' סימן א' בענין אחר [יח] דמשמע שם דאם הוא רך לא מהני ביה ששים דאותה נוסחא הוא מוטעת דפשוט הוא דהכל אסור שקאמר היינו בדליכא ששים אבל בדאיכא ששים ודאי שרי וכן כתב באיסור והיתר הארוך [כלל ל, דין ז]

אבל כשעירו עליו משמע שם דיש לאסור אפילו בדאיכא ששים דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר ונתערב בשאר שומן [יט] ונאסר הכל.

מיהו גם אנוסחא זו יש לדקדק דאף אם עירו עליו רותח אמאי כולו אסור הלא לפעמים העכבר מונחת בשולי קדירה ואם כן היה לנו להתיר כל השומן שהוא למעלה מקליפה שעל העכבר דהרי מה שמערה אחר כך הוי כחם לתוך צונן דאינו אוסר רק כדי קליפה כמו שיתבאר לקמן כלל וסימן כ"ג [דין ב] דתתאי גבר ואפילו עירו אינו אוסר רק כדי קליפה כדאיתא ביורה דעה סימן ק"ה ובתוספות [שבת מב: ד"ה אבל] ובאשר"י פרק כירה ואין לומר דעירו הראשון נעשה נבילה דמכל מקום לאחר שנתוסף והיה בו ששים חזר להצטרף לבטל לדעת הרא"ש כמ"ש ביורה דעה סימן צ"ט וצ"ב. ויש לומר דשאני

גבי שומן מהותך דידוע כשמעירין עליו רותח חם נמס הכל ולכן העירונו נוגע תמיד בעכבר ונאסר הכל.

ונראה לי דאם ידוע שהיה רך כשהיה העכבר בתוכו אסרינן מספק שמא נכבש בו יום שלם אף על פי שכשבא לפנינו הוא קשה אלא אם כן ידעין בבירור שלא היה יום שלם רך אחרי שבא העכבר לתוכו ודלא כאיסור והיתר הארוך שכתב כלל ל' [שם] דבהאי גוונא שרי דהרי בתשובת הרא"ש ובהגהות מיימון ובמרדכי כתב בהדיא דאם יש לספק אם העכבר היה שם בשעה שעירו עליו רותחין אסור מספיקא [כ] והוא הדין לענין ספק זו דכבוש כמבושל דאורייתא [כא] וספיקו לחומרא כמו שכתב באיסור והיתר כלל ל' [דין ב] ונראה דהוא הדין אם ידוע שהיה רך יום שלם ונתקשה אחר כך ולא ידעין אי היתה בו העכבר כשהיה רך או לא דאסור דאזלינן לחומרא (כמו שכתב הרא"ש דאזלינן לחומרא) מספיקא כו' כן נראה לי ודלא כאיסור והיתר הארוך [שם] שכתב להתיר נמי בכהאי גוונא מיהו בספק יש להתיר דכהאי גוונא [כב] הוי כעין ספק ספיקא ספק לא היה שם כשהיה רך ואם תמצ' לומר היה שם דלמא לא נכבש יום שלם דנתקשה קודם יום שלם.

3. פרי חדש יורה דעה סימן קד ס"ק ו

[ו] אפילו יש ששים בשומן. דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר ונתערב בשאר השומן ונאסר הכל. ואף דלפעמים העכבר מונחת בשולי הקדירה וא"כ היה לנו להתיר כל השומן שהוא למעלה מקליפה שעל העכבר, י"ל דידוע כשמעירין עליו רותח חם נמס הכל ולכן העירונו נוגע תמיד בעכבר ונאסר הכל, תורת חטאת כלל כ"ב דין ט'. ומבואר בדבריו שם שכתב כן אף למאן דסבירא ליה דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב. ולא נהירא לי דכיון דאין חתיכה נעשית נבילה אין צריך לשער אלא כנגד האיסור הבלוע בשומן שנאסר ע"י עירו, ועל כרחך אין בו אלא כשיעור גוף העכבר, וכל שיש ששים נגד העכבר יש להתיר לסבירא זו:

4. סיכום

מציאות	הלכה רא"ש	העמדת הרמ"א בתורת חטאת
א. שפכו מדי יום	הכל אסור	א. אפילו בדאיכא ששים דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר ונתערב בשאר שומן. ב. (מרדכי"מ): דהואיל ונעשה רך ע"י שפיכות אלו ששפכו עליו הוה ככבוש בתוכו דסתמא דמילתא דלא חזר והוקשה תוך שיעור כבישה.
ב. לא שפכו מדי יום והשומן רך	הכל אסור	בדאיכא ששים ודאי שרי
ג. לא שפכו מדי יום והוא קשה	יטלו סביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר אם יש בשומן ס'	יטלו סביב העכבר כדי נטילה והשאר הוא מותר. (לא גורסים הסיפא)

סעיף א: עכבר בשכר או בחומץ

1. מה דין עכבר שנפל לשכר או לחומץ חם או קר. שלם, נימוח או חתוך.

בגמ' בעבודה זרה (סח, ב) מסופר שרב אסר שכר שנפל לתוכו עכבר של עיר.

בהסבר הדברים נאמרו שתי דעות:

- דעת רב ששת: שזהו דין מיוחד שחדשה התורה בעכבר וכיון שאסרה אותו התורה למרות שהוא מאוס בעצמו, ממילא גם לא שייך בו דין נטל"פ.¹

- דעת רבא: נטל"פ מותר בכל אופן גם בעכבר. ורב החמיר כיון שלא סובר דין נטל"פ (ואין הלכה כמותו) או מפני שסובר שעכבר משיב בשכר ולא פוגם.

נמצא שבהסבר רב ששת וכן בהסבר השני של רבא עכבר אוסר את השכר. והסבר הראשון של רבא אינו אוסר.

ובכל אופן עכבר של מדבר בחומץ מוסכם שאינו פוגם אלא אוסר כיון שעולה על שולחן מלכים.

פגום בשרצים למעשה: דעת רבא מופיעה בגמ' בנוסח 'אמר רבא הלכתא' וכתב התוספות שבאה להכריע להלכה נגד שיטת רב ששת שטען שאין דין פגום בשרצים. וכן כתבו כאן הריטב"א, הנימוק"י.

שוב מסופר על עכבר שנפל לחומץ ואסר רב כהנא. ומסתפקים האמוראים בשיעור הביטול בחומץ שמא מצד חריפותו שיעור שונה. ומסכמת הגמ' 'להלכתא: אידי ואידי בשיתין, וכן כל איסורין שבתורה'.

- **התוספות** ('אדי') **והרשב"א** (חידושים שם) הסבירו: בשיכרא וחלא בשיתין וכ"כ הרי"ף (שם לב, ב) והסביר 'דחיישינן דילמא אשבוחי משבח בחלא ובשיכרא'.

וכן כתב השו"ע 'עכברא דדברא נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שולחן מלכים. אבל עכברא דמתא, מספקא לן אם משיב בשכר וחומץ, או אם הוא פוגם. ולפיכך אם נפל לשכר או לחומץ, בצונן, והסירו שלם, אם לא שהה בתוכו מעט לעת, מותר.

נטל"פ בעכבר של מדבר

כתב הש"ך² (א) שמפשוט השו"ע³ משמע שעכבר של מדבר אוסר בהכל ואפילו בשמן ויין. אמנם מלשון הראשונים משמע שלמעשה לא חלקו בסוג העכבר כמו שכתב הרמב"ם לדוג' (טו, לא) 'עכבר שנפל לשכר או לחומץ משערין אותו בששים, שאנו חוששין שמא טעמו בשכר ובחומץ משיב, אבל אם נפל ליין או לשמן או לדבש מותר ואפילו נתן טעם מפני שטעמו פוגם'.²

עכבר שנחתך לחתיכות קטנות

לגבי עכבר שנפל לחומץ שאסר רב ששת מסבירה הגמ' את טעם האיסור 'ההוא אימרטוטי אימרטו', בהסבר הענין נחלקו הראשונים:

- רש"י⁴ כתב: 'ושרץ איסורו בכעדה כטומאתו' כלומר לשיטתו שרץ כעדה אינו בטל ורק טעמו או נימוח בטל.

והרמב"ן⁵ (חידושים שם) הסביר 'והאיברים אין להם שיעור אפי' פחות מכעדה לוקין עליהן'.

- **אמנם התוספות** (ההוא אימרטוטי) כתב שיש לחלק בין השיעורים של טומאה לשיעורים של אכילה שרק לענין טומאה אסרו בשרץ בפחות מכזית. וכ"כ הריטב"א⁶ 'לא מצינו בשום מקום דמדמי איסור לטומאה לשיעורו אלא כל האיסורין בכזית'. ובהסבר הגמ' כתב 'ההוא שיעורו היה נמרט ולא היה פוגם. כי אם על ידי לכלוך שיעורו הוא פוגם'.³ וכן הסביר הראב"ד (הובר בר"ן).⁴

- **הר"ן** (על הריף לב, ב) כתב שהסרת הצמר היא הוכחה לשהיה מרובה ולכן חוששים שחריפות החומץ השביחה את טעם העכבר (כפי שמצינו בחלתית בסכים שאינה בת יומה).

- **באו"ה** (לב, ט-י) הסביר בתחילה שיש לעדשה מהשרץ דין בריה שאינה בטילה (והובא בדרכ"מ) ובסיום דבריו הסביר שכן שניתן להוציאה הוא כדבר שיש לו מתירין ומכאן הסיק שחומרא זו רק במשקה כיון שבו ניתן לסנן.

ונמצא שלרש"י, רמב"ן ואו"ה הגמ' באה לחדש דין מיוחד בשרץ בענין שאינו בטל גם בשיעור קטן. ולתוספות, ריטב"א, ראב"ד ור"ן אין חידוש כזה בגמ' והיא דברה בענין אחר.

וכתב השו"ע⁵ כרש"י:

'אבל אם היה רותח, או אפילו צונן ושהה בתוכו מעט לעת, בין שהסירו שלם בין שנחתך לחתיכות דקות, ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנימוח בתוכו לגמרי ונעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות, נותר על ידי שיהא ששים בהיתר כנגד העכבר'.

2. מה דין איסור הניכר בתערובת שאי אפשר לסננו

בשרצים ובשאר איסורים

כתב השו"ע⁶ 'ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענין שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול, דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש'.

וכתב הש"ך⁷ (א) שנראה דעת ה"א⁸ 'דאפילו פחות מכעדה וכן בשאר איסורים נמי לא בטיל אפי' ביותר מששים כל שא"א לסננו'. כלומר שהאיסור כאן הוא מצד שניכר האיסור אינו בטל בתערובת וממילא אין לחלק בשיעור או בסוג האיסור.

אמנם הרמ"א⁹ כתב 'ודוקא בשרץ יש לחוש אם נשאר שם שלא יוכל להוציאו, אבל בשאר איסורין אין לחוש'.

² ולכאורה אכן לא גרע מסתם בשר שפוגם בשמן וביין לעיל קג, ד.

³ וכתב על זה הרשב"א (שם) 'וזה מן התמה שהוא בעצמו הוא שאמרנו שמאוס ובדילי אינשי מיניה ולא מחמת צמרו אלא מחמת עצמו'.

⁴ וכתב על זה הרשב"א 'וזה מן התמה שהוא בעצמו הוא שאמרנו שמאוס ובדילי אינשי מיניה ולא מחמת צמרו אלא מחמת עצמו'.

¹ רש"י הסביר 'ובלאו אזהרה בדילין אינשי מיניה ולמה ליה דאזהר רחמנא עליה ש"מ אפי' נותן טעם לפגם אסור' כלומר שהאיסור בא לרבות נטל"פ. והר"ן (על הרי"ף לב, ב) כתב שלא ניתן לומר כך כיון בפשיטות האיסור נאמר שיהיה בו לאו ולא רק שאדם יבדל ממנו מדעתו. ולכן הסביר הכוונה 'כיון דמימאס מאיס ובדילי אינשי ה"ל כנבילה סרוחה מעיקרא דשריא לכו"ע, דכאיתא בגמרא [סח.] ואפ"ה אסריה רחמנא, הלכך כיון שחדשה בו תורה איסור אף טעמו אוסר אע"פ שהוא פוגם' וכן כתב ברשב"א (תוה"א ד, א, יט, ב והרחיב עקרון זה לכל האיסורים המאוסים כ'זבובין וכי"ב').

סיכום הדין לשו"ע ולרמ"א (משב"ז ה):

- **שכר וחומץ:** אסור לכו"ע
- **יין שמן ודבש:** מותר לכו"ע כיון שהוא נפגם.
- **שאר משקים:** לשו"ע מותר (וכן פר"ח ה) ולרמ"א רק בהפסד מרובה.

4. מה שומן רותח שעירו לכלי שנמצא בתחתיתו עכבר וספק היה שם בזמן העירוי ויש שישים כנגדו ומדוע. ומה דעת השו"ע בזה. ומה דין הכלי עצמו. ומה הדין כשידוע שלא עירו עליו.

ספק עירו שומן על עכבר

הוסיף הרמ"א⁴: 'אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמא העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח, הכל אסור, אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר'.

והטעם לחומרא כתב בתורת חטאת (כב, ט) 'דכל מה שמערה ונוגע בעכבר נאסר ונתערב בשאר שומן' (וכ"כ בש"ד י).

ויש להעיר שיש כאן חידוש, כיון שאם אותו השומן היה מתבשל ממש עם העכבר היה מותר כיון שיש שישים כנגדו ועכשיו שעירו עליו נאסר כיון שכל חלקי השומן נגעו בעכבר, ונעשה העירוי חמור מן הבישול (וראה ישוב בהערה)⁶

אמנם דעת הפר"ח⁽¹⁾ שטעם האיסור כאן הוא דווקא מצד שהשומן נעשה נבלה. וממילא לשו"ע מותר אם יש שישים 'דכיון דאין חתיכה נעשית נבילה אין צריך לשער אלא כנגד האיסור הבלוע בשומן שנאסר ע"י עירוי, ועל כרחק אין בו אלא כשיעור גוף העכבר, וכל שיש שישים נגד העכבר יש להתיר לסברא זו'. ונראה שהוא מסביר את תשובת הרא"ש שכתב 'הכל אסור' דווקא באין שישים.⁷

לגבי הכלים שנשתמשו בשומן

הכלי שבו נמצא השומן והעכבר דינו כדין השומן ונאסר יחד איתו. אמנם הכלים שנשתמשו בהם אחר כך בשומן (ערוה"ש יג).

- **במנחת יעקב** (נב, יט. הובא בפת"ש) כתב שהם מותרים כיון שיש כאן ספק שלא היה העכבר כשעירו עליו. **וכ"כ ערוה"ש** (שם) 'ופשוט הוא דכלים שאכלו ובשלו השומן בהם מותרין בכל ענין כיון דכל זה הוא חומרא'.

- **אמנם בחוט שני** (הובא בפת"ש ד) כתב לאסור כלים שנשתמשו בשומן ולהתיר רק אם ספק השתמשו.

כשלא עירו על העכבר

הוסיף הרמ"א⁴ 'ואם לא עירו עליו (רותח), או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו, והשומן בא לפנינו כשהוא קשה (ובקשה שאלא מתנוונע מצד לצד לא שייך כבישה. משב"ז א) וכן נמצא העכבר עליו, סגי ליה בנטילת מקום⁸ ולא מחזקין איסור שמא היה השומן רך כשנפל שם

וכבר הקשו הראשונים על שיטה זו שהרי בכל איסור חצי שיעור אסור מהתורה, אם כך למה להחמיר בעכבר יותר? וכן הקשו הדרישה והט"ז⁵ ונקטו כשו"ע.

אמנם בנקה"כ⁶ הסביר שהוא דווקא בשרצים שיש כאן גזירה דרבנן כיון שיש עליהם מלקות כעדשה ממילא גזרו עליהם בתערובת. ובשאר איסורים למרות שחצי שיעור אסור מהתורה, כיון שאין עליהם מלקות לא גזרו.

ונמצא לשיטת הרמ"א והש"ך אפילו ניכר איסור במראה ואינו משמונה שרצים ואי אפשר לסננו בטל ברוב.

ובמנח"י (פה, יז, יח) כתב שבמקום הפסד מרובה יש להקל כרמ"א בשאר איסור וניכר האיסור אך אי אפשר לבררו.

לדעת החו"ד (חידושים ב) גם לרמ"א יש להחמיר בשאר איסורים אם יש בתערובת כזית כא"פ כשניכר האיסור 'דהעיקר דכל שיש שיעור למלקות, כגון כעדשה משרץ או בכזית בכדי אכילת פרס, וניכר האיסור אף שאי אפשר לבררו, אסור. אבל בדליכא שיעור למלקות מותר כל שאי אפשר לבררו, אף שניכר האיסור'. וביד יהודה חולק.

סעיף ב: עכבר בשמן ויין

3. מה יהיה דינו של עכבר שנפל לשמן ויין ושאר משקין

- **הרשב"א⁵** (שם) כתב 'והורו רבותינו הצרפתים ז"ל הלכה למעשה דדוקא בחלא ושכרא אזלינן ביה בשישים דמשביח היא בהכי, אבל בשמן ויין ושאר משקין פוגם הוא ומותר'. והסביר הגר"א (כאן ז) שכיון שהגמ' שאלה רק על חומץ משמע שפשוט לה ששאר משקים מותרים.

- **הרמב"ם** (טו, לא) כתב קולא זו אך לא הכליל 'שאר משקין' אלא פרט 'אם נפל ליין או לשמן או לדבש מותר' והסביר 'שכל אלו צריכין להיות מבושמים'.

- **אמנם בשם גאון⁶** הובא על עכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואסרו בשישים. והובאו דבריו ברא"ש (חולין ז, לה), בר"ך⁵ (חולין לו, ב) ובארוחות חיים.

השו"ע⁷ כתב כרבותינו הצרפתים 'אם נפל ליין ושמן או לשאר משקין, פוגם בודאי ואין צריך ס' לבטל פליטתו'.

והוסיף הרמ"א⁴ 'ולפי זה אם נפל לשומן נמי דינא הכי. ויש מחמירין בשומן ואפילו אם הוא קשה לפנינו'.

והעיר הש"ך שכן דעת הרש"ל (יש"ש חולין ת, מט) וכן משמע מהרמב"ם שדווקא יין שמן ודבש מותרים ולא שומן.

הדין בהפסד גדול

הוסיף הרמ"א 'ובמקום הפסד גדול יש לסמוך אדברי המקילין'.

וכתב הט"ז^(ח) שמתיהס למה שהחמיר הרמ"א בשומן בתחילת דבריו ובא להקל בכל המשקים חוץ משכר וחומץ.

⁷ וכעין זה עשה הת"ח עצמו ברא"ש בדין שומן רך שהעמיד את דברי הרא"ש שם 'הכל אסור דווקא בליכא שישים'.

⁸ שכיון שראינו שנמרטו שערותיו משמע שהיה שם זמן רב וצריך נטילה אבל שישים לא צריך כי לא היה כבוש וצ"ע. פר"ח ה. במנחת יעקב (כב, יח) כתב 'חומרא יתירה

⁵ אמנם הביא את דעת הרשב"א בסיום

⁶ וראה באו"ה (כט, ב) שכתב 'קליפה שהצריכו חכמים אינו אלא חומרא בעלמא' כלומר מלכתחילה אין כאן מציאות אמיתית של נתינת טעם אלא שחז"ל גזרו בקליפה. וממילא ניתן ליישב שכיון שכל מציאות איסור קליפה בעירוי קיימת גם בלי נתינת טעם, לכן המצאות של שישים כנגדו אינו מבטל את התקנה.

נרות של שאר מצוות: והוסיף ה"ה לכל נר מצוה אסור אם הוא מאוס יע"ש, היינו נר חנוכה ויאצ"ט. ויראה נר של שבת ג"כ יש למנוע⁹:

סעיף ג: תערובת דברים המאוסים

6. מה דין זבובים שנתערבו בתבשיל פרט לגבי טעמים ועיקרם

ראה לעיל שנחלקו רבא ורב ששת האם יש דין נטל"פ בדברים המאוסים. ולהלכה נחלקו הראשונים כיצד לנהוג.

- **ר' ירוחם**^א (טו, ה) כתב בשם הרא"ש שטעמו של הזבוב אוסר את הכף בששים שחוזרת ואוסרת את הקדירה אם ערבו בה. וכ"כ **מהר"ם פדוואה**^א (עט): שלמעשה לא נוהגים להקל בטעם דברים המאוסים. כיון שאין אנו בקיאים מתי פוגם ומתי משיב כעכבר בשכר. וכ"כ **או"ה**^א (כו) אפילו טעמם לא בטל וצריך שישים כנגד הזבוב גם אם הוציאו ובבדאי שכנגד ממשותו אם נמחה. ורק בכלי שני אינו אוסר.

- **ארחות חיים**^א (מאכלות מא): טעמם בטל ואם הוציאו מותרים אבל ממשותם בשישים.

- **רשב"א**^א (תוה"א ד, א. כ, ב): הלכה כרבא שיש נטל"פ ואפילו ממשותם שנימוחה אינה אוסרת. ואפילו אם יש בתערובת כזית מהם כדי אכילת פרס כל שפוגמים ויש רוב כנגדם מותרים. ואם הוציאו את האיסור הפגום לא צריך כל שיעור¹⁰ כנגד מה שנפל כיון שטעמו פגום הוא כמי שאינו. וכ"כ **הר"ן** (ע"ז לב, א) וכתב הב"י שבדברים המאוסים מודה הר"ן לרשב"א שאפילו הגדילו נפח התערובת לא אוסרים¹¹ (ראה לעיל קג, ב)

השו"ע פסק כרשב"א דברים המאוסים, שנפשו של אדם קצה בהם, כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסן, אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו (ולכן אין להם דין בריה), אם ההיתר רבה עליו, מותרים (ואפילו שיש בהם כזית כפי אכילת פרס. רשב"א. ש"ך ט').

והוסיף השו"ע 'ומכל מקום כל שאפשר לבדוק ולהעביר במסנת, בודק ומסנן'.

הרמ"א^א בדרכ"מ כאן הפנה למנהג שכתב בסימן קז ושם (סעיף ב) בהג"ה הסכים לדברי השו"ע וכתב 'וכן המנהג פשוט. אף על גב דיש מחמירין, דברי המקילין עיקר'.

אמנם הש"ך^א שם (קח, ז) חשש לדעות המחמירים והתיר רק בהפסד מרובה. וכ"כ **בכה"ח**^א (ט) שהמחמיר תע"ב.

אמנם **תולעים שבפירות** כתב הרמ"א בסימן פד (סעיף ט) ההיתר כשנתבשלו כיון שיש בהם שישים ומשמע שסובר שאינם פוגמים שהרי פעמים שאוכלים אותם עם הפרי.

דכבוש הוי כמבושל, דמותר מכח ספק ספיקא, ספק נפל שם כשהיה קשה, ואם תמצא לומר כשהיה רך, שמא נתקשה קודם שיעור כבישה'.

והטעם שצריך נטילה ולא די בקליפה כדין עירוי

- כתב הפר"ח (ה) שכיון שראינו שנמרטו שערותיו משמע שהיה שם זמן רב וצריך נטילה אבל שישים לא צריך כי לא היה כבוש וסיים צ"ע.

- במנחת יעקב (כב, יח) כתב 'חומרא יתירה אפשר משום דמאוס. או משום דדרך שומן אווזה שלא להיות קשה כל כך' וסיים אבל להצריך ס' הוא חומרא בלא טעם.

ואם בא לפנינו רך או שיודעים שנפל לתוכו רך אסור כשאין שישים ולא כאו"ה שהקל בזה (ש"ך ז. ט"ז ג.). כיון שיש להחמיר בספק כבוש (דרכ"מ).

צירוף ספק של גמ' לספק ספיקא

והעיר הש"ך^א (ה) שהטעם שלא מקלים בספק עירו על העכבר מספיק ספיקא בצירוף דעת הרשב"א שפוגם, כיון שספק שעלה בש"ס אינו מצטרף לספק או שהוא ספק בחסרון ידיעה. וסיים צ"ע. וכ"כ הפר"ח (ה).

אמנם לדעת הפמ"ג^א (שפ"ד ד) 'ספק איבעיא' כן מצטרף לספק ספיקא. הן לענין ספק ספיקא והן לענין ספק דרבנן לקולא, וכאן משום דהוה כעין חסרון ידיעה.

5. האם מותר להדליק נרות בית כנסת בשומן מאוס. האם המאיסות נקבעת על ידי המדליק או העולם. ומה הדין כשיש שישים בהיתר ועדיין מאוס.

הוסיף הרמ"א 'ובמקום שהשומן מאוס לאכול, אסור להדליק ג"כ בבית הכנסת, משום הקריבהו נא לפחתך.

וכשיש שישים והוא עדיין מאוס:

- כתב הט"ז^א (ד) שכשיש שישים הוא מותר בהדלקה ושכן כתב בדרכ"מ ובב"י בשם רי"ו. ומשמע אפילו אם הוא עדיין מאוס עליו.

- והש"ך^א (ה) בשם או"ה ואפי' רברבי כתב שלא יועיל שישים אם עדיין מאוס עליו ואפילו אם על אחרים כבר אינו מאוס.

אמנם כתב הפרי מגדים (משב"ז ד) שאפשר שיודה הט"ז לש"ך שכל שמאוס עליו אסור ובא להוסיף שגם אם לא מאוס אסור בהדלקה כל שאין שישים.

וכשמאוס על אחרים ולא עליו:

- כתב הפמ"ג (סב) שמותר בהדלקה.

- וערוה"ש (ט) שאם הוא אסור לאחרים מותר לו.

ונמצא לסיכום שמותר להדליק רק אם יש שישים ואינו מאוס.

¹¹ והסביר הפר"ח (י) 'דבשלמא גבי נותן טעם לפגם הרי האיסור מושבח מצד עצמו, ואף שפוגם קצת בתבשיל מכל מקום הא קמתהני מאיסורא, אבל הכא דהאיסור מצד עצמו הוא פגום מעיקרו לא מתהני מאיסורא כלל, וכיון דאיכא רובא דהיתרא לכולי עלמא שרי'.

אפשר משום דמאוס. או משום דדרך שומן אווזה שלא להיות קשה כל כך' וסיים אבל להצריך ס' הוא חומרא בלא טעם.

⁹ נראה שצד הספק שכיון שנעשה להנאת האדם היה מקום להתיר ובכל זאת אסור כיון שהוא מכבוד שבת והוא מצווה.

¹⁰ בראשית הדברים הסביר למה לא צריך שישים. אבל מסיכומם נראה שאילו רוב לא צריך כי הטעם כמי שאינו. ואפילו נפל להיתר מועט'.

7. מה דין דבר מושבח שפוגם בתערובת זו אך יש בו כזית

כא"פ

- כתב הב"ח (ד) שרק בדבר שפגום מעיקרו התיר הרשב"א למרות שיש בו כזית כא"פ מהאיסור אבל בדבר המושבח שרק פוגם בתערובת אינו מותר אלא אם אין בו שיעור כזית כא"פ.
- וכתב עליו הפמ"ג (שפ"ד ט) 'ואני תמה על עצמי הא דברים הפגומין נמי הכי אסרינהו רחמנא ואפ"ה כל שהיתר רבה שרי, ה"ה במשובחים ונותן טעם לפגם בהיתר פגום קצת כיון דטעם פגום לא אסרה תורה חד בב' בטל במין במינו אף שיש כזית כדי אכילת פרס, ולא מצאתי לאחד מהאחרונים שיאמרו בזה'.

8. האם עכבר חי שנכבש בשכר כ"ד שעות אוסר אותו

הפת"ש (א) הביא בשם החת"ס שיש דין כבוש גם בחי ובשם החקרי לב הביא שאין כבוש בחי ולכך נטתה דעתו וכן כתב בכה"ח (כד בשם חקרי לב וזבח"צ) 'אם נפל עכבר חי לשכר או לחומץ דקיימא לן בסעיף א' דעכבר בשכר וחומץ אינו פוגם ועמד בתוכו מעת לעת והוא עודנו חי, וכן אם נפל שאר דבר טמא לתוך היתר צונן ושהה שם עשרים וארבע שעות והוא עודנו חי, אפילו הכי אינו אוסר, והשכר או החומץ או דבר אחר מותר. דהא דאמרינן כבוש כמבושל היינו דוקא אם השרץ או דבר טמא מת אבל אם הוא חי אין כח בכבישה להפליט בדבר שיש בו רוח חיים ומותר.